

- Lavastajan tehtävä on visualisoida näytelmän tärkein tunnelmallinen ja tilallinen pääsanoma. Kokonaistunnelma luodaan kuitenkin visuaalisin keinoin yhdessä valaistuksen ja puvustuksen kanssa.

Näin määrittelee työnsä Joensuun kaupunginteatterin lavastaja Iris Routa.

Routa valmistui lavastajaksi Taideteollisessa korkeakoulusta vuonna 1984.

Vaikka 1970- ja 80-luvujen taitteessa yleisempää olikin opiskella esimerkiksi sairaanhoitajaksi tai merkonomiksi, ei Routa kohdannut vastusteluja urahaaveidensa suhteen.

- Lähipiirissä suunnitelmiini suhtauduttiin myönteisesti. Ja tuolloin lavastajaksi opiskeleminen oli turvallista, sai olla luottavaisin mielin, että töitä kyllä varmasti riittää. Nykyään niin ei enää ole, Routa pohtii.

Aivan kaikkea ei voi toteuttaa

Lavastajan työ alkaa kulloisenkin näytelmän käsikirjoituksen lukemisella. Mieleen saattaa jo tuolloin piirtyä kuva siitä, millaiseksi tarinan maisema voisi muotoutua.

Toisella lukukerralla Routa alkaa tehdä mustaan kierrekantiseen luonnoskirjaansa muistiinpanoja ja hahmoitelmia tekstin herättämistä ideoista. Lisäksi hän kokoaa kohtausluettelon, johon merkitsee tekstistä jokaisen tärkeän kohdan.

- Sen jälkeen on ohjaajan ja pukusuunnittelijan kanssa palavereita, joissa pohditaan, miten käsikirjoitus puhutteli, Routa kertoo.

Karsinta heränneistä ajatuksista joutuu myös toisi-

Iris Roudalla on 30 vuoden kokemus lavastamisesta.

Joensuun kaupunginteatterin lavastaja Iris Routa haaveili pitkään niin sanotun ihmispesän rakentamisesta. Haave toteutui, ja pesä on osa syyskuussa ensi-iltansa saavan Nummisuutarit-kansanoopperan lavasteita.

naan tekemään.

- Jos näytelmässä on vaikka 15 tapahtumapaikkaa, pitää päättää, mitkä ovat oleellimmat ja mitkä voidaan jättää pois. Myös yhden tilan kokonaisratkaisu voi olla toimivien, Routa kertoo.

Lavasteisiin pitää ehtiä tottua

Joensuun kaupunginteatterilla lavastusprosessiin osallistuu yhteensä seitsemän ihmistä: lavastaja, lavastamolla työskentelevät puu- ja metallisepät ja työnjohtaja sekä lavatekniikan kolmihenkinen ryhmä. Karkeasti eroteltuna lavastaja suunnittelee tilaratkaisun yhteistyössä ohjaajan kanssa, jonka jälkeen lavastamon henkilökunta valmistaa ne ja lopulta näyttämömiehet pystyttävät lavasteet näyttämölle.

Itse lavasteet rakennetaan Raatekankaalla - joskin varsinkin suuret rakennelmat joudutaan osin purkamaan, jotta ne saadaan näyttämön ovista sisään.

Vaikka Routa ei itse vasaran varressa olekaan, hän osallistuu kuitenkin toisinaan esimerkiksi satunäytelmistä käytettävien lavasteiden pintojen tekemiseen.

- Lavastamon työntekijöillä on se tekemisen taito, jota minulla ei ole, mutta toisinaan heidän mielelläni haalarit niskaan, hän hymyilee.

Lavastus ei synny yhdessä yössä, olipa kyse sitten pienestä tai suuresta tuotannosta. Esimerkiksi syyskuussa ensi-iltansa saavan Nummisuutarit-kansanoopperan la-

vasteita alettiin tehdä jo huhtikuussa. Elokuussa ne olivat valmiit lavale pystytettäviksi.

Jokainen lavastusprojekti käsikirjoituksen lukemisesta aina valmiiden lavasteiden teatterille tuomiseen saakka kestää suunnilleen neljästä kuukaudesta puoleen vuoteen.

Näyttelijöiden kannalta lavasteiden pitää olla valmiina lavalla vähintään kolme viikkoa ennen ensi-iltaa, jotta lavasteisiin saa totuteltua rauhassa. Myös valosuunnittelijalle on varattava riittävästi aikaa.

Metsikön sijaan mäntylautaa

Aivan kaikkia lavasteita ei kuitenkaan valmisteta alusta loppuun itse. Muun muassa huonekaluja saatetaan etsiä valmiina kierrätyskeskuksista ja uudelleen verhoilla tai muuten käsitellä näytelmään sopivaksi.

Aina toteutettava idea ei ole se kaikkein yksiselitteisin. Esimerkiksi nyt alkavan Nummisuutarit-kansanoopperan maisemaksi ei haluttu perinteistä männikköä, vaan sen sijaan mäntylautaa on käytetty monipuolisesti.

30 vuotta lavastajan työtä tehneellä Roudalla on yksi lavastukseen liittyvä haave: ruosteinen romuläjä.

- Voi kun joskus olisi sellainen näytelmä, jossa voisi käyttää paljon ruosteista romua. Sitä kyllä löytyisi. Tosin se saattaisi olla melko piinallinen tehtävä: sellaisen työstäminen oikeaan muotoon pystytettäväksi olisi työryhmälle haastavaa, hän haaveilee.